NOVA

NOVA

Daniël Samkalden

Roman

2018 DE BEZIGE BIJ AMSTERDAM

Copyright © 2018 Daniël Samkalden
Omslagontwerp Binger Laucke Siebein
Het omslagmotief volgt een ontwerp voor de Rijksakademie van beeldende kunsten Amsterdam, ter gelegenheid van RijksakademieOPEN 2017
Foto auteur © Laila Cohen
Vormgeving binnenwerk Aard Bakker, Amsterdam
Druk Bariet Ten Brink, Meppel
ISBN 978 94 031 2280 9
NUR 301

debezigebij.nl

voor mijn vader

inhoud

I

eerste kwartier

proloog 13

1 de splijting 33

2 de buiteling 58

tweede kwartier

3 de kamikaze 83

4 de rui 111

5 het perigeum 134

II

derde kwartier

6 de erfmaking 163

7 de primaat 181

8 de valavond 208

vierde kwartier

9 de thuiskomst 231

10 het verdwijnpunt 256

epiloog 271

I

eerste kwartier

proloog

Er kwamen enkel klanken in hem op. Langgerekte, niet-bestaande woorden. Ritmes om te tikken met zijn rechter-zenuwenvoet.

Zijn lippen getuit. Zijn handen in zijn schoot, als een wassen beeld van zichzelf. Hij liet de tijd verstrijken, terwijl buiten het laatste licht uit de dag verdween.

Man of the Season

Eronder knipperde de cursor boven een leeg vlak.

Hij sloeg het fotoalbum open dat op het bureau lag. Hij had het eerder gevonden op zijn boekenkast toen hij ten einde raad besloot een kapot halogeenlampje te vervangen in de beginnende schemer. De bruine kaft glom in het teruggewonnen licht. Verdomd, had hij gedacht.

Tussen de stijve bladen en vitragevellen had de beklemmende geur van zijn verleden zich verstopt. Foto's met veel geel- en groentinten. Van een huwelijk. Hij, dezelfde man, maar met een rijkdom aan onverzorgd haar, kust een benige vrouw in het wit. Tijdens een kerstdiner zit hij aan tafel in het midden van een klein gezelschap, hij draagt een bruin ribfluwelen jasje, een ongeduldige glimlach. Op de volgende pagina ligt hij aan het zwembad met een melkwit lijf in een ongekend korte zwembroek, achter hem een blote baby met donkere vragende ogen op een oranje sprei.

Hij legde zijn wijsvinger op het spekkige kind. Hij wreef over het ruwe fotopapier, alsof hij het stof van de jaren af probeerde te wrijven. Alsof hij door de tijd heen de baby probeerde te aaien, te herstellen wat hij op de foto nalaat, zijn weerspannige lichaam afgedraaid van het kind, in de richting van het lichtblauwe zwembad en de lens van het toestel.

Hij sloot het album, trok zijn jas aan en liep de stenen trappen in het portiek af, over de smalle stoep, tussen de geveltuintjes en de geparkeerde auto's naar het café op de hoek van zijn straat. Schrijven is afstand nemen, wist hij, wat alcohol zal mijn hersenen adem geven. Hij nam plaats aan de kop van de leestafel en liet zich een ijskoude jonge jenever inschenken.

De dag ervoor had Maarten Schrepel de regie over zijn leven uit handen gegeven. Zonder dat hij het had zien aankomen. Hij had op een van de zwartleren draaistoelen

gezeten in de vergaderzaal van de uitgeverij. Hij had gespannen zijn haren platgestreken en zijn handen ineengevouwen op de koude, glazen tafel. Vele gesprekken hadden hier plaatsgevonden over zijn manuscripten. Moeizame gesprekken. Over zuinige voorschotten. Over tegenvallende media-aandacht en het lot van de omvangrijke restpartij. Maar dit keer klonk er opwinding in de stem van de man die tegenover hem zat. Hij sprak met geestdriftige gebaren, sloeg tevreden met zijn jongenshand op het voorstel dat voor hem lag en liet zich terugvallen in zijn stoel.

Maarten had zijn uitgever schuin aangekeken.

'Hoe kom je hiervoor nou bij mij terecht?' vroeg hij.

'Ik wil dat jij het schrijft omdat ik er zeker van moet zijn dat de feiten kloppen. Ik wil geen fratsen. En ook omdat Joost en Remco het niet doen. Dat mag je best weten.'

Hij boog zich naar voren.

'En omdat het personage van Lars mij beviel, Maarten. Dat moet je in je achterhoofd houden bij het schrijven. Diezelfde toonzetting. Diezelfde lichte slag die je daar ineens te pakken had.'

Lars Varga was het hoofdpersonage in Schrepels vijfde roman. In ruim vierhonderd pagina's wordt het verhaal verteld van een aan lagerwal geraakte weerman die carrière probeert te maken in de politiek. Zijn persoonlijke neergang zet zich om in een groeiend aantal zetels in de peilingen. Van het boek werden twaalfduizend exemplaren verkocht. Tot dusverre een record voor de schrijver.

‘Over zes weken wil ik de eerste versie in mijn handen, over acht weken is het bij de drukker en nog voor sinterklaas ligt het in stapeltjes naast de kassa.’

Maarten had geamuseerd zijn hoofd geschud.

‘Zes weken? Een kortverhaal...?’

‘Tweehonderdvijftig pagina’s. Zestigduizend woorden.’

De schrijver trok zijn hoofd in zijn nek en lachte ongelovig. Toen hij zag dat de man tegenover hem geen spier vertrok, wendde hij zijn blik af naar buiten, waar een windvlaag de dorre herfstbladeren door de lucht joeg. Het zware geronk van een nerveus vliegtuig. Zijn lach stolde tot een grimas.

‘Onmogelijk,’ mompelde hij. ‘Wildwestpraktijken.’

De uitgever hoorde hem niet of deed alsof.

‘Ik geef je een voorschot van vijfentwintigduizend euro en we stellen je nieuwe roman uit tot na de zomer.’

Vijfentwintigduizend was meer dan Schrepel bij elkaar ooit aan voorschotten ontvangen had. Een kwart ton. Een verbouwing. Een auto. Een half jaarsalaris. Een zin die de wereld in een nieuw licht zette. Hij had gevoeld hoe moe hij was. Uitputting die niks met nachtrust te maken had.

‘Dit kan eindelijk je doorbraak worden. Een groot publiek en geld op je rekening, wat wil je nog meer? En over twee maanden heb je gewoon je handen weer vrij.’

‘Jezus, Echiel, ik schrijf toch niet voor het geld...’

‘Dat weet ik, maar je wilt toch verdomme een keer gelezen worden, Maarten? Als je eerst dit doet en je wacht tot de zomer met *Geschiedenis van... van een leven*?’

‘*Van een geweten*.’

‘Precies, dan lezen vijf keer zoveel mensen het. Minstens. Zo zit de wereld in elkaar tegenwoordig.’

Maarten gleed met zijn vingers langs de knopen van zijn overhemd. Hij keek weer naar buiten. De lucht was effen grijs. Vijf knopen. Ik kan het maar beter kort houden, nam hij zich voor.

‘En die titel pakt niet, Maarten.’

Hij kon moeilijk orde aanbrengen in zijn hoofd. Hij wilde opstaan.

‘Uit beleefdheid moet je er vijf minuten over nadenken, terwijl ik mijn middagsigaret rook.’

De schrijver proestte.

‘Als ik terugkom hoor ik het van je.’

Echiel had een pakje sigaretten uit de binnenzak van zijn jasje geschoven en was opgeveerd. Maarten kon er nog altijd niet aan wennen dat dit lange sproetenkind het lot van de vermaarde uitgeverij in handen had gekregen.

‘Je moet het zien als een klusje. Een schnabbel.’

Hij stond in de deuropening.

‘Voor zo’n boekje moet je niet meer dan zes weken nodig hebben, begrijp je?’

‘Je vader had zulke noodgrepen nooit uitgehaald.’

Echiel wilde iets zeggen, maar sloot zijn mond weer. Hij bestudeerde de punten van zijn schoenen.

‘Het lijkt me goed voor je. Een keer iets totaal anders. Schrijven met een losse pen. Vrij en rechtdoor. Dat gun ik je, Maarten.’

Hij liep terug en legde zijn hand op Maartens arm.

‘Het is geen schande een keertje naar je publiek toe te

schrijven. Dan weten ze je daarna te vinden.'

Hij had stevig in de ruime schouder van het jasje geknepen en was toen in een kwieke tred de vergaderzaal uit gelopen.

Maarten Schrepel was geen schrijver van bokkensprongen. Hij schreef in de traditie van de naturalisten, wars van de psychologie en romantiek die in literaire kringen de dienst uitmaakten. Hij werkte aan zijn boeken met het geduld van een monnik. Volgens een nauwgezet procedé onderzocht hij het maatschappelijke veld dat hij had uitgekozen voor een nieuw verhaal. Zoals hij als kind aan miniatuurlandschappen bouwde, met de prettige sensatie dat hij de baas was over de tijd. Pas als hij het hele speelveld in kaart had gebracht, richtte hij zijn personages op. Geplaagde, feilbare karakters. Als een schaker stippelde hij hun route uit vol hindernissen. Pas als alles was uitgedacht verloor hij zich in de dialogen, terzijdes en sfeerschetsen. En al was de tijdgeest bij hem weggesneld, hij deed geen concessies.

Hij stond op en draalde naar het raam. Vanaf hier keek hij recht in de kruinen van de oude beuken, een wilde herfstzee. De uitgeverij was een ongeschonden bolwerk in een veranderde stad. Vanbinnen met de monumentale entree, de smalle trappetjes en doorsteekjes, de ornamenten aan het plafond. Maar ook als je de laan van statige herenhuizen in keek, op de hoek huisde een tijdloze lijstenmaker. Het was geen toeval dat hij zich uitgerekend hier had thuis gevoeld.

De deur zwaaide open. De sigaret van de uitgever smeulde onzichtbaar na, de rook huisde nog in zijn holtes, wasemde uit met zijn ademhalen. Hij liet zijn spichtige lichaam in de stoel vallen, klemde zijn handen achter zijn hoofd en grijnsde.

'Zeg me dat je het gaat doen.'

Maarten keek de kamer in en wees naar het plafond.

'Waar zijn die stalen hanglampen van je vader gebleven?'

'In de opslag.'

Dit was het moment om te gaan.

'Waarom beginnen jullie hieraan?' vroeg Maarten nog. 'Wat heeft die man ons te vertellen? Wat is zijn vak überhaupt?'

Echiel tikte op de outline die voor hem lag.

'Hij is van oorsprong bioloog, volgens mij.'

'Een joker bedoel je. Waarom inkt en papier verspillen aan een dronken charlatan?'

'Don Quichot is een joker. Humbert Humbert is een joker. Holden Caulfield is een joker. De wereldliteratuur bestaat uit jokers.'

'Die ontketenden een uniek literair drama. Thomas de Poes is een echo, een opgeblazen pad...'

Echiel schoof zijn rossige wenkbrauwen richting zijn haargrens.

'Dit verhaal is op dit moment maatschappelijk erg relevant, het houdt mensen bezig. '

'Maatschappelijk erg relevant...' herhaalde de schrijver met strenge spot.

‘Goed, luister Maarten, ik heb je hier niet gevraagd om me op het rechte pad te houden. Ik ben ook niet van plan om je over te halen tot iets wat je niet ziet zitten. Als je niet wilt, even goede vrienden en dan zie ik over vier weken de eerste versie van je roman tegemoet.’

Maarten stond even besluiteloos achter zijn stoel en ging toen weer zitten. Zorgvuldig schoof hij de poten recht aan onder de tafel. Beiden wisten dat zijn roman vanaf het begin niet wilde vlotten. Het kwam maar niet tot leven. Telkens weer liep het vast in de ambitieuze, maar ingewikkelde constructie. Hij was gegrepen geweest door een documentaire over een falende militaire operatie, jaren terug alweer. In *Geschiedenis van een geweten* gaat een eenvoudige korporaal op zoek naar rechtvaardiging van de daden die hij in naam van de vrede en de democratie gepleegd heeft. Een stroman waarmee Maarten de hypocrisie van het westerse denken wilde belichten. Maar geen alinea schreef zich naar een eind. Het verhaal wilde er maar niet met hem vandoor.

Naast de lof voor zijn vakmanschap was dat door de jaren heen de meest gehoorde kritiek op zijn werk: dat het niet loskwam van de tekentafel. Dat het een bepaalde mate van fantasie miste. In zijn wittebroodsjaren als romancier had hij daar zijn schouders over opgehaald, maar gaandeweg was het aan hem gaan kleven als een verstikkend stigma. Een vloek. Steeds opzichtiger leek het een onneembare vesting voor hem te zijn, het domein van de verbeelding. De woorden sloten een wereld in plaats van er een te openen.